

Mostarske muhamedanske žene

bez oklijevanja slijede propise svoje zemlje o odijevanju, čak iako to strancima izgleda neshvatljivo.

Aino Pälsi

Časopis Hopeapeili¹, 2. 2. 1937. g.

Aino Anttila (rođena 24. ožujka 1885. u Pälkäne – umrla 1. svibnja 1951. u Helsinkiju) bila je finska spisateljica. Aino je pohađala finsku mješovitu školu u Tampereu, a zatim mješovitu školu u Helsinkiju do osmog razreda. Ipak, maturu nije završila. U Helsinkiju je Aino upoznala etnologinju i pisca Sakari Pälsi i udala se za njega 1907. godine. Istraživačka putovanja Sakarija Pälsija često su ga odvodila iz Finske na dulje vrijeme, a Aino Pälsi je morala preživjeti s dvije kćeri obitelji, čak i s ograničenim financijskim sredstvima. Brak Pälsi završio je razvodom i Sakari Pälsi se ponovno oženio. Karijera Aino Pälsi kao spisateljice započela je nakon razvoda i objavila je nekoliko djela 1940-ih. U svom debitantskom romanu, Brak Markete i Juhana, Aino Pälsi se prikriveno bavila životnim fazama svojih roditelja, Marije i Juha Anttila. U svim njenim romanima glavni lik je uvijek bila žena koja je bila odbijena u svojoj vezi. Osim karijere spisateljice, Aino je pisala i za modni časopis za žene Hopeapeili pa tako nalazimo i ovaj članak o odijevanju muslimanki u Mostaru. (Wikipedia)

Ostavljam Jadransko more u svome crvenom zalasku sunca. Odlazim iz mirnih manastirskih dvorišta stare Raguze, gdje cvjeta oleandar, a stablo naranče daje svoj plod. Valjam se vozom preko kraških planina idući na sjever.

Gole kraške planine, kamena sela! Jedva vidite neko drvo, jedva grm, jedva cvjetak. Kamenje, samo beskrajno kamenje!

Krećem se prema Mostaru, nekadašnjoj prijestolnici Hercegovine. Pola je hrišćaninski, pola je muhamedanski grad.

Nedjelja je ujutru. Idem u hotelsku trpezariju u prizemlju. Pod je još uvijek vlažan nakon jutarnjeg pranja, koje hladi prostoriju. Velika je i skoro prazna. Samo za velikim stolom u uglu sjedi grupa oficira, koji igraju karata, sa skinutim kopčama za ovratnike. – Pa molim te, sada igraju karata, na lijepo nedjeljno jutro.

Dobijam velik obrok i zdjelu uljave salate, ali hrana mi ne leži. Najbolje je izaći napolje.

¹ Modni časopis za žene s veoma dugom tradicijom koji je aktivno pratio modu širom svijeta i donosio zanimljive članke i putopise usko vezane uz žensku modu. (op. prev.)

Okrutno je vruće, iako je tek početak aprila. Mali grad. Građen je kao u dnu lonca. Okružen golim kraškim planinama, čini se kao da izdiše vrućinu poput grijaha za saunu.- Kako guši ovo mjesto! Čini se da zagrijani zrak stoji, čak ni dašak vjetra ne može doprijeti do dna ovoga kotla.

Na visokom brdu na rubu grada nalazi se crkva, kamo odlazi velika gomila ljudi. Pridružujem se ljudima koji su pošli u crkvu. Crkva je velika i lijepo uređena. Ljudi mukom ulaze i izlaze, čak i glavni sveštenik na misi. Uskoro ću i sam izaći iz crkve – i slijedeći primjer nekoliko žena i popela sam se na crkvenu ogradu da sjedim na kamenom zidu. Većina posjetilaca crkve je u dvorištu. Seljaci imaju sjajne narodne nošnje, oficiri u uniformama, žene obučene u skladu s bečkim uzorima, i svi se družu veoma glasno. Mladi ljudi se nadmeću, a djeca vrišteći trče.

U crkvi se završava misa i gomila se počinje spuštati u dugačkoj povorci niz padinu. Dolje se mladi ljudi okupljaju u grupama. Dječak viče, njegove tamne oči sjaje. Jato djevojaka se primiče i veliko kolo se stvara nasred ulice. Sunce jarko sja, ali kolo se i dalje igra sve dok zahuktali automobil nije prekinuo krug. Devojke i momci se bučno razmiču, ali se ponovo sastaju prije nego što se oblak prašine koji je podigao automobil imao vremena smiriti.

Gledam ples, gutam prašinu, znojim se zbog vrućine, sve dok ne ožednim. Nakon što sam otišla, nalazim zanimljivu tursku kafanu, ukrašenu cvjetnim vijencima. Stariji, debeli, crvenokosi konobar prilazi mom stolu. Naručujem vino od njega.

- Samo malo kiselkastog vina da pokrije dno čaše, a zatim dosta hladne vode u čašu, objasnim.

Ali moj musliman me gleda začuđeno, debeli brkovi se prezirno trgnu i on okreće meni leđa i odmaršira svojim putem.

- Što me je zaboga, gledao taj crvenokosi paganin tako prezrivo? Pitam se. – O Bože, sada primjećujem, ja sam neznabožac! Doći i tražiti vino u muhamedanskoj kafani. Vino, štetna tvar zabranjena Kur'anom.

Izgleda da ću ostati žedna. Barem taj pobožni musliman više neće slušati grešne govore nepokrivene strankinje. Srećom, mlađi konobar se pojavljuje. Njegova vjerska shvatanja vjerovatno nisu tako stroga, jer se bijeli zubi sjaje s osmijehom.

Sada sam mudrija i vičem:

- Limunadu, limunadu, umirem od žeđi, brzo, brzo!

Uzimam limunadu i povrhu toga naručujem jaku, crnu tursku kafu. Mladić kaže da je vlasnik kafane i cijele kuće. On ostaje da se družu, pristojan je i zabavan, kao što to samo muhamedanski čovjek može biti.

Pitam ga da li je i on sakrio svoju ženu u tako ružnu mostarsku kapuljaču, koja se može vidjeti na gradskim ulicama?

- Naravno da ne, odgovara čovjek s nestašnim izrazom u očima.
- Moja žena hoda otvorenog vrata i golih ruku kao dama.
- Pa, bilo bi ljudskije, i barem manje vruće, ali može li to biti istina? Sumnjam.

Čovjek se samo smije i navodi razgovor na druge stvari.

Ponovo izlazim i vrućina me sada još više opterećuje. Ne prestajem se čuditi muhamedanskim ženama u tamnim vunanim kapuljačama na glavi i ogrtačem koji se proteže do zemlje. Kapuljača ogrtača ne prekriva samo lice, drugi crni veo je navučen preko kljuna kapuljače. Moda mostarskih muhamedanskih žena je užasna. One su poput nekih čudovišta. Pokušavam zamisliti, ispod ovoga ružnog ogrtača, nebeskoplave hlače i pleteni srebreni pojas. Pokušavam zamisliti lijepo lice i iskričave oči ispod vela. Mislim da čujem narukvice i tiho zveckanje naušnica, samo kad bi se ta ružna školjka odbacila i gipko tijelo spustilo na meke jastuke i tepihe. Ali ovako je nemoguće vjerovati da ta mračna čudovišta mogu biti lijepa.

- Uh, uplašila bih se, da mi se u mraku desi da naleti na mene!

Ali, mostarske muhamedanke hodaju pored mene, tajnovito skrivene ispod svog ogrtača, skrivajući ili svoju ljepotu ili ružnoću. Tapa, tapa, tapa, govore njihove otvorene papuče dok udaraju po kaldrmi. Međutim, to klepetanje natikača govori nešto o prolazniku: - Vidi, natikače zabavno i veselo udaraju. Dakle, prolaznica je mlada i vesela. Drugdje udaraju teško i umorno. Pitam se da li je prolaznica stara i umorna?

Došla sam u Mostar zbog poznatog i lijepog rimskog mosta. U dugim redovima hodaju mlade djevojke i momci. Djevojke su omotale svoje ruke jedna drugoj oko pojaseva. One imaju pokrivenu kosu, a momci im slobodno prilaze. Ovi mladi ljudi su hrišćani i zbog toga se mogu slobodnije družiti.

Spuštam se na obale rijeke, sjedim dolje i divim se ljepoti Mostara. Ispred mene je stari luk mosta, a nešto dalje, bijela crkva s pozadinom gole kraške planine. Tu i tamo, vitki minaret doseže visoko prema tamno plavome nebu.